

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

ГЛУХАНЧУК ОЛЕГ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 342.5(477)

**ПЕРЕГЛЯД РІШЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ
ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, доцент

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

головний науковий співробітник

відділу організації науково-дослідної роботи

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Безпалова Ольга Ігорівна,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції

кандидат юридичних наук

Сокурєнко Олена Анатоліївна,

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка,

доцент кафедри галузевого права

Захист відбудеться «___» _____ 2017 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

Автореферат розісланий «___» _____ 2017 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

К. М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах становлення України як демократичної правової держави, а також активізації євроінтеграційних процесів, об'єктивно зростають роль і значення конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина у взаємовідносинах з органами публічного управління. Судовий захист у системі таких гарантій посідає особливе місце. Так, згідно зі ст. 55 Конституції України, кожному гарантується право на судовий захист, а також на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Безпосереднє виконання зазначеного завдання покладається на адміністративні суди, що покликані забезпечувати захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ. Право на судовий захист, у свою чергу, також вимагає запровадження відповідних гарантійних інструментів його реалізації. Одним із таких інструментів виступає інститут перегляду рішень адміністративних судів, що забезпечується законодавчим закріпленням зрозумілої та чіткої процедури (механізму) виправлення судових помилок.

Інститут перегляду рішень адміністративних судів – гарантія справедливого здійснення правосуддя і дотримання законності в адміністративному судочинстві. Завдяки їй забезпечується реальність та дієвість права на судовий захист, розумність та справедливість судових процедур, однакове застосування судами норм матеріального та процесуального права, прийняття законодавчо підкріплених, науково обґрунтованих судових рішень, а також відновлення справедливості та виправлення судових помилок. Однак, незважаючи на всю важливість та практичну значущість рішень, які приймаються за результатами перегляду адміністративних справ, практика їх розгляду адміністративними судами свідчить про наявність недоліків і прогалин у цій сфері. Тривалий час точаться дискусії з приводу необхідності удосконалення окремих елементів провадження з перегляду рішень в адміністративних справах, оптимізації правового регулювання відповідних стадій адміністративного процесу, а також розроблення цілісного підходу до здійснення адміністративного судочинства з перегляду рішень в адміністративних справах з урахуванням положень міжнародно-правових актів у галузі прав людини.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Важливе значення для подальшого розвитку правового регулювання механізму перегляду рішень адміністративних судів, а також його оновлення та приведення у відповідність із вимогами європейських стандартів щодо забезпечення права на захист під час здійснення правосуддя адміністративними судами України відіграють теоретичні дослідження та наукові напрацювання з відповідної проблематики. Так, окремі аспекти діяльності адміністративних судів України досліджували В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Д. В. Балух, О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, Ю. П. Битяк, Л. Р. Біла-Тіунова, А. Л. Борко, В. В. Галунько, Ю. В. Гаруст, О. П. Гетманець,

С. М. Гусаров, С. Ф. Денисюк, О. В. Джафарова, О. Ю. Дрозд, О. Ю. Дудченко, О. В. Зайчук, В. В. Зуй, С. В. Ківалов, А. Т. Комзюк, В. В. Копейчикова, А. М. Колодій, В. К. Колпаков, Ю. М. Козлов, О. М. Куракін, К. Б. Левченко, А. О. Малихіна, А. А. Манжула, І. Є. Марочкін, П. В. Мельник, О. І. Миколенко, О. М. Музичук, О. Ю. Синявська, В. В. Сокурєнко, О. А. Сокурєнко, Ю. М. Старілов, О. В. Ульяновська, А. Н. Халиков, П. В. Цимбал, Ю. Ю. Чуприна, І. В. Шруб.

Водночас, незважаючи на таку різноманітну джерельну базу, залишається низка дискусійних та практично недосліджених питань, що торкаються правового регулювання, завдань, принципів, підстав і порядку перегляду рішень адміністративних судів як важливої частини адміністративного процесу. Недостатня теоретична розробленість цієї проблематики негативно впливає як на розвиток законодавчої бази в аналізованій сфері, так і на діяльність адміністративних судів, обумовлює прийняття невважених і суперечливих рішень, неоднакове застосування адміністративного законодавства, порушення прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб.

Отже, актуальність обраної теми дисертаційного дослідження обумовлена наступними аспектами: відсутністю цілісних дисертаційних і монографічних робіт на рівні комплексних досліджень, присвячених перегляду рішень адміністративних судів; необхідністю конкретизації та уточнення завдань, функцій, підстав, меж, процесуального порядку перегляду рішень адміністративних судів; потребою в систематизації відповідної наукової інформації, аналізі та узагальненні різноманітних наукових підходів щодо спірних теоретичних положень та правових ситуацій; наявністю прогалин та суперечностей у правовій регламентації важливих та юридично значущих питань, що виникають на відповідних стадіях розгляду адміністративних справ; необхідністю проведення комплексного загальнотеоретичного аналізу перегляду рішень адміністративних судів як важливої складової адміністративного процесу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Обраний напрям дисертаційного дослідження належить до числа пріоритетних у галузі удосконалення адміністративного процесу, розбудови судової системи України та приведення її у відповідність до вимог міжнародних стандартів. Зміст та основні положення роботи відповідають завданням здійснення судово-правової реформи в Україні, а також спрямовані на реалізацію Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, планів науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495), «Адміністративно-правове забезпечення розвитку судової влади в Україні» (номер державної реєстрації 0117U004649).

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає в тому, щоб на основі аналізу наукових поглядів, узагальнення положень адміністративного

процесуального законодавства України та вивчення практики його застосування, аналізу міжнародно-правових актів, а також зарубіжного досвіду визначити та комплексно дослідити підстави й процесуальний порядок перегляду рішень адміністративних судів і на цій основі розробити теоретичні висновки та науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення адміністративно-правових засад його здійснення.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені наступні завдання:

визначити поняття та з'ясувати види конституційних гарантій судового захисту;

– розкрити сутність та місце перегляду судових рішень адміністративних судів України як конституційної гарантії судового захисту;

– систематизувати та з'ясувати нормативно-правові акти, що регулюють порядок перегляду судових рішень адміністративних судів;

– розкрити сутність і зміст основних принципів перегляду судових рішень адміністративних судів;

– з'ясувати особливості перегляду судових рішень адміністративних судів у порядку апеляційного та касаційного провадження;

– окреслити підстави і порядок перегляду судових рішень адміністративних судів за нововиявленими обставинами;

– визначити особливості перегляду рішень адміністративних судів по окремим категоріям адміністративних справ;

– узагальнити зарубіжний досвід перегляду судових рішень і визначити можливості його використання під час здійснення адміністративного судочинства в Україні;

– з'ясувати проблеми організації діяльності органів судової влади в аспекті перегляду рішень адміністративних судів і запропонувати шляхи їх усунення.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають під час розгляду та вирішення адміністративних справ.

Предмет дослідження – перегляд рішень адміністративних судів як конституційна гарантія судового захисту.

Методи дослідження. В роботі використано сукупність як загальнонаукових, так і спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, застосування яких дозволило всебічно проаналізувати об'єкт і предмет дослідження, а також вирішити поставлені задачі. *Діалектичний* метод дав можливість дослідити питання, пов'язані з переглядом рішень адміністративних судів, в єдності їх соціального змісту і юридичної форми, визначити тенденції та закономірності розвитку суспільних відносин у зазначеній сфері, а також об'єктивно оцінити ефективність адміністративно-правового регулювання відповідних стадій адміністративного процесу (розділи 1 – 3). Метод *аналізу та синтезу* дозволив проаналізувати інститут перегляду рішень адміністративних судів крізь призму різноманітних підходів до дослідження стадій адміністративного процесу (розділ 1), а також узагальнити наукові погляди на розуміння його сутності й змісту (підрозділ 1.2). *Логіко-семантичний* метод дозволив з'ясувати принципи побудови основних дефініцій і поглибити понятійно-категоріальний апарат (розділи 1 – 3). *Системно-структурний та структурно-функціональний* методи використовувались під час: класифікації

конституційних гарантій судового захисту та визначення місця перегляду судових рішень адміністративних судів у системі таких гарантій (підрозділ 1.2); систематизації принципів перегляду судових рішень адміністративних судів (підрозділ 1.4); узагальнення проблем організації діяльності органів судової влади в аспекті перегляду рішень адміністративних судів (підрозділ 3.2). Методи *документального аналізу* застосовано під час вивчення нормативно-правового регулювання інституту перегляду судових рішень адміністративних судів, виявлення його недоліків, прогалин і суперечностей, а також визначення найбільш оптимальних шляхів їх усунення (підрозділи 1.3, 2.1 – 2.3). Методи *моделювання та прогнозування* дозволили розробити пропозиції та рекомендації з удосконалення адміністративно-правового регулювання підстав і порядку перегляду рішень адміністративних судів (підрозділ 3.2). *Порівняльно-правовий* метод дозволив визначити найбільш перспективні напрями імплементації позитивного зарубіжного досвіду перегляду судових рішень у національну правову систему (підрозділ 3.1).

Нормативною та емпіричною базою дослідження є Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України, інші законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють порядок перегляду судових рішень адміністративних судів, проекти нормативно-правових актів, законодавство деяких зарубіжних країн, статистичні дані, аналітичні довідки, узагальнення практики діяльності адміністративних судів, довідкові видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних монографічних досліджень, де з урахуванням положень чинного адміністративного процесуального законодавства і позитивного зарубіжного досвіду проведено комплексний аналіз інституту перегляду рішень адміністративних судів як конституційної гарантії судового захисту, визначено прогалини та протиріччя, які негативно впливають на судову практику, а також зроблено спробу обґрунтувати шляхи їх усунення. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд наукових положень, висновків та пропозицій, що характеризуються науковою новизною, а саме:

вперше:

– обґрунтовано якісно новий підхід до розуміння правової природи перегляду судових рішень. Зокрема доведено, що вона має двовекторний зміст: з одного боку, перегляд судових рішень направлений на забезпечення конституційних прав та свобод людини і громадянина (у такому випадку суд дає можливість позивачеві протистояти як органу державної влади, зловживання або бездіяльність якого оскаржуються в адміністративному суді, так і адміністративному суду, який з тих чи інших підстав не задовольнив скаргу позивача); з іншого боку, даний інститут є засобом здійснення контролю вищої судової ланки щодо нижчої і дає можливість упередити свавілля підконтрольних суб'єктів;

– доведено прогресивну природу процедури перегляду судових рішень, яка проявляється в тому, що в ході вивчення конкретної справи виявляються прогалини та недоліки чинного законодавства або обставини, що потребують додаткової регламентації, і на цій основі формуються пропозиції з удосконалення нормативно-правового регулювання, які є важливими для всіх учасників судового процесу;

– здійснено наукове обґрунтування доцільності формування та впровадження в адміністративних судах нового електронного інформаційного сервісу – Єдиного електронного судового вікна, а також необхідності розроблення відповідної Інструкції, що встановлює порядок його функціонування;

удосконалено:

– визначення дефініції «принципи перегляду судових рішень адміністративних судів» як науково обґрунтованих та законодавчо закріплених основних засад (ідей), дотримання яких є обов'язковим при перегляді судового рішення в адміністративному суді;

– визначення дефініції «судовий захист», під яким пропонується розуміти універсальний інструмент, який можуть використовувати як фізичні, так і юридичні особи у разі порушення гарантованих національним і міжнародними законодавством їх прав та законних інтересів;

– характеристику основних завдань перегляду судових рішень адміністративних судів України, до яких пропонується відносити: а) забезпечення обґрунтованості та законності прийнятого судового рішення; б) встановлення порядку, умов та вимог щодо однакового застосування судом (судами) однієї і тієї самої норми права; в) виявлення помилок, які були допущені при попередньому розгляді справи, та вжиття відповідних заходів для їх виправлення; г) створення відповідних умов для правомірної роботи адміністративних судів у подальшому;

дістали подальшого розвитку:

– визначення ролі норм Конституції України у правовому регулюванні перегляду рішень адміністративних судів, зокрема акцентовано увагу на тому, що в них визначається: 1) інстанційна підсудність адміністративних справ; 2) підстави для перегляду судового рішення; 3) порядок подання заяви про перегляд судового рішення та вимоги до цієї заяви; 4) строки перегляду заяви про перегляд судового рішення; 5) порядок перегляду рішення; 6) заборона брати участь у перегляді рішень для судді, який брав участь в ухваленні судового рішення, про перегляд якого ставиться питання;

– обґрунтування наукової позиції про доцільність існування інституту перегляду рішень адміністративних судів по окремим категоріям адміністративних справ як виняткового, особливого та екстраординарного способу процесуального захисту суб'єктивно-публічних прав, свобод та законних інтересів учасників публічно-правових відносин;

– положення про необхідність чіткого законодавчого визначення моменту встановлення нововиявлених обставин, що впливає на правильність застосування строків провадження;

– обґрунтування того, що: а) при реформуванні судової системи має бути нівельовано формальний підхід, тобто на першому місці має бути мета правосуддя, а вже потім – проблеми структури судової системи; б) оновлення судової системи має бути комплексним;

– аргументація вироблення єдиної судової практики при застосуванні законодавства щодо перегляду судових рішень адміністративних судів з метою правильного і однакового застосування норм права;

– положення про необхідність проведення реформи адміністративної юстиції шляхом не докорінного оновлення даного інституту, а його поетапного удосконалення, з урахуванням вітчизняних надбань та позитивного зарубіжного досвіду.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення позицій здобувача або відповідної наукової полеміки.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації наукові положення, узагальнення, висновки і рекомендації мають як теоретичне, так і прикладне значення, спрямовані на вдосконалення підстав і процесуального порядку перегляду справ адміністративних судів як гарантії судового захисту, розвиток науки адміністративного процесуального права, підвищення рівня професійної підготовки спеціалістів юридичного профілю і використовуються у:

– *науково-дослідній сфері* – з метою подальшого розвитку положень науки адміністративного права і процесу з метою поглиблення теоретичних розробок питань, пов'язаних з удосконаленням адміністративно-правових засад перегляду рішень адміністративних судів, а також при проведенні комплексних досліджень проблем удосконалення інституту адміністративного судочинства в цілому (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 16.02.2017 р.; Науково-дослідного інституту публічного права від 01.03.2017; Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 04.03.2017 р.);

– *правотворчості* – в ході розроблення проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України», а також при удосконаленні інших нормативно-правових актів, якими визначаються концептуальні засади перегляду рішень адміністративних судів (довідка про впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 01.03.2017 р.);

– *правозастосовній сфері* – з метою покращення практичної діяльності суддів адміністративних судів;

– *навчальному процесі* – під час удосконалення вже існуючих та розроблення нових програм і планів підготовки та підвищення кваліфікації суддів та спеціалістів юридичного профілю, при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій з питань адміністративного процесуального права, а також під час викладання таких навчальних дисциплін і спецкурсів, як «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи» (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 01.03.2017 р.; Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 03.03.2017 р.).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення та висновки були оприлюднені на таких міжнародних та національних науково-практичних конференціях, семінарах та круглих столах: «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети» (м. Одеса, 23 – 24 січня 2015 р.); «Новітні тенденції сучасної юридичної науки» (м. Дніпропетровськ, 4 – 5 грудня 2015 р.); «Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку» (м. Запоріжжя, 26 – 27 серпня 2016 р.); «Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики» (м. Одеса, 9 – 10 грудня 2016 р.); «Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин» (м. Харків, 20 – 21 січня 2017 р.).

Публікації. Теоретичні положення і практичні рекомендації, обґрунтовані в дисертації, дістали відображення в 11 наукових публікаціях, чотири з яких статті, що опубліковані в наукових фахових виданнях України, дві – в наукових виданнях зарубіжних країн, та п'ять – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (309 найменувань на 29 сторінках) та додатків. Загальний обсяг роботи – 226 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації, розкриваються зміст і стан наукового опрацювання проблеми, її значущість, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет і методологія дослідження, наукова новизна, практичне і теоретичне значення отриманих результатів, наводяться відомості про їх апробацію та публікації.

Розділ 1 «Теоретичні засади перегляду судових рішень адміністративних судів України як конституційної гарантії судового захисту» складається з чотирьох підрозділів, які присвячені дослідженню конституційних гарантій судового захисту та визначенню місця серед них інституту перегляду судових рішень адміністративних судів України, а також аналізу нормативно-правового підґрунтя та ключових принципів, на яких ґрунтується перегляд судових рішень адміністративних судів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття та види конституційних гарантій судового захисту»* наголошено на тому, що конституційні гарантії становлять основу правового статусу громадянина України. При цьому однією із ключових гарантій, які забезпечують реальність прав, свобод, законних інтересів громадян, є забезпечення їх захисту з боку держави. З цією метою створюються і функціонують відповідні інститути, провідне місце серед яких відводиться судам.

З метою з'ясування змісту таких категорій, як «судовий захист» та «конституційні гарантії», проаналізовано відповідні довідкові та енциклопедичні джерела, а також різноманітні доктринальні підходи. З'ясовано, що сьогодні дані поняття не знайшли свого офіційного тлумачення, що обумовлює існування великої кількості поглядів на їх сутність і зміст. Доведено, що судовий захист являє собою

один із найбільш універсальних інструментів відстоювання індивідуальними та колективними суб'єктами своїх порушених та (або) оспорюваних прав й інтересів.

Доведено, що в найбільш загальному вигляді конституційні гарантії являють собою систему передбачених в Основному Законі умов та засобів, які забезпечують належну реалізацію приватними і публічними суб'єктами своїх прав та обов'язків. Підкреслюється, що конституційні гарантії є найбільш загальними і формують базис державного гарантійно-забезпечувального механізму, мають найвищу юридичну силу, а їх головна мета полягає в забезпеченні проголошених у Конституції соціальних цінностей, основ суспільного та державного ладу України.

На основі проведеного дослідження запропоновано авторську дефініцію поняття «конституційні гарантії судового захисту».

Проаналізовано різноманітні наукові підходи до класифікації конституційних гарантій судового захисту і обґрунтовано доцільність їх поділу на дві групи: 1) загальні; 2) спеціальні. Розкрито зміст та структуру кожного із цих різновидів, а також охарактеризовано роль гарантій у забезпеченні права на судовий захист.

Підрозділ 1.2 «Сутність і місце перегляду судових рішень адміністративних судів України як конституційної гарантії судового захисту» присвячений характеристиці права на оскарження судових рішень як однієї із засадничих аспектів судового захисту. Наголошено на тому, що дана гарантія має особливе значення під час вирішення спорів у порядку адміністративного судочинства, де однією зі сторін завжди виступає суб'єкт публічної влади.

З метою визначення сутності та змісту таких категорій, як «адміністративний суд» та «судове рішення», проаналізовано різноманітні доктринальні підходи та нормативно-правові джерела. Обґрунтовано авторську дефініцію поняття «адміністративний суд», під яким запропоновано розуміти державний орган судової влади, покликаний вирішувати специфічний вид спорів, що виникають між особами (фізичними чи юридичним) та суб'єктами владних повноважень в результаті здійснення останніми своєї владно-управлінської діяльності. Під судовим рішенням запропоновано розуміти акт правосуддя, який приймається адміністративним судом першої інстанції від імені держави та є логічним завершенням процесу розгляду справи. Основна вимога, що висувається до судового рішення, – це наявність змістовної та обґрунтованої відповіді на скаргу позивача.

Визначено коло підстав перегляду рішень адміністративного суду. Вивчено наукові думки з приводу ролі та значення інституту перегляду судових рішень, як у цілому, так і в галузі адміністративного судочинства. З'ясовано мету перегляду судових рішень адміністративних судів, а також коло та зміст завдань і функцій, що реалізуються при його здійсненні.

Сформульовано відповідні авторські погляди щодо значення перегляду судових рішень адміністративних судів України як конституційної гарантії судового захисту.

У *підрозділі 1.3 «Нормативно-правова регламентація інституту перегляду судових рішень адміністративних судів»* акцентовано увагу на тому, що якість та дієвість будь-яких гарантій, у тому числі гарантій судового захисту, залежить від

ряду факторів, у першу чергу, від стану їх нормативно-правової регламентації. У зв'язку із цим досліджено сутність та значення правового регулювання, а також проаналізовано відповідні наукові підходи до розуміння його сутності, призначення та механізму. Сформульовано авторську дефініцію правового регулювання інституту перегляду судових рішень адміністративних судів. При цьому наголошено, що основним засобом (інструментом) правового регулювання є норма права. У зв'язку з цим детально розглянуто сутність та властивості норм права (правових норм), а також визначено поняття та призначення нормативно-правового акта.

На підставі такого критерію, як юридична сила, проаналізовано коло та зміст нормативно-правових актів, положеннями яких регулюється інститут перегляду судових рішень адміністративних судів. З'ясовано недоліки та прогалини цих актів, а також запропоновано найбільш оптимальні варіанти підвищення ефективності правового регулювання інституту перегляду судових рішень адміністративних судів.

Підрозділ 1.4 «Принципи перегляду судових рішень адміністративних судів» присвячений дослідженню основних засад, на яких ґрунтується інститут перегляду судових рішень в адміністративних справах. Проаналізовано сутність і зміст категорії «принцип». На основі вивчення енциклопедичної і довідкової літератури, а також узагальнення різноманітних доктринальних підходів до розуміння змісту поняття «принцип» встановлено, що у найбільш загальному розумінні принципи являють собою основоположні засади (ідеї), які лежать в основі будь-якого процесу чи діяльності.

Окрему увагу приділено тлумаченню змісту та значення принципів у сфері права. Запропоновано авторську дефініцію поняття «принципи перегляду судових рішень адміністративних судів».

Обґрунтовано необхідність поділу принципів перегляду судових рішень адміністративних судів на дві групи: загальні та спеціальні. До загальних принципів віднесено: 1) принцип верховенства права; 2) принцип законності; 3) принцип рівності усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом; 4) принцип гласності; 5) принцип обов'язковості судових рішень; 6) принцип юридичної відповідальності; 7) принцип контролю; 8) принцип оперативності. До спеціальних принципів перегляду судових рішень адміністративних судів віднесено: 1) принцип інстанційності; 2) принцип виключної ролі суб'єктів процесу; 3) принцип обмеженості перегляду судових рішень; 4) принцип особливого місця перегляду рішень за нововиявленими обставинами; 5) принцип «звуженості» інституту оскарження. Розкрито зміст та охарактеризовано значення кожного із названих принципів.

Розділ 2 «Стадії перегляду судових рішень адміністративних судів» складається з трьох підрозділів, які присвячені характеристиці особливостей перегляду судових рішень адміністративних судів у порядку апеляційного та касаційного провадження, за нововиявленими обставинами, а також по окремим категоріям адміністративних справ.

У підрозділі 2.1 «*Особливості перегляду судових рішень адміністративних судів у порядку апеляційного та касаційного провадження*» зазначається, що важливою гарантією реалізації права на оскарження судових рішень, зокрема прийнятих адміністративними судами, є інстанційна організація системи адміністративних судів України. Розглянуто роль і значення перегляду судових рішень і наголошено, що перегляд вищестоящою судовою інстанцією має на меті забезпечення ухвалення судами законних та обґрунтованих рішень, недопущення нехтування основоположними принципами і цінностями, на яких ґрунтуються українські держава і суспільство. Крім цього, перегляд судових рішень адміністративних судів дозволяє виявити слабкі та проблемні місця в адміністративному судочинстві і, відповідно, вжити необхідних заходів для їх усунення. Тобто природа перегляду судових рішень має двовекторний зміст. З одного боку, даний інститут має на меті забезпечення панування правової справедливості у державі, а з іншого – здійснення контролю за якістю та ефективністю функціонування нижчестоящих судових ланок.

Визначено та проаналізовано основні форми перегляду судових рішень адміністративних судів. Підкреслено, що найбільш поширеними формами є апеляційне та касаційне провадження. Досліджено поняття і зміст апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративних судів. Визначено коло осіб, які мають право на таке оскарження. Розглянуто загальні та специфічні особливості, які характерні для процесуального порядку подання та вирішення апеляційних і касаційних скарг в адміністративних судах. З'ясовано недоліки та прогалини нормативно-правового регулювання даного етапу адміністративного процесу, а також запропоновано шляхи їх усунення.

Підрозділ 2.2 «Підстави і порядок перегляду судових рішень адміністративних судів за нововиявленими обставинами» присвячений характеристиці такої форми перегляду судових рішень адміністративних судів, як перегляд за нововиявленими обставинами, що забезпечує неупереджене, об'єктивне та всебічне вирішення адміністративної справи.

Наголошено, що діюче законодавство не надає чіткого тлумачення даної стадії адміністративного процесу. У зв'язку з цим особливу увагу приділено дослідженню різноманітних наукових підходів до розуміння такого поняття, як «нововиявлені обставини», а також до визначення їх переліку. Розглянуто зміст та значення судового провадження в адміністративній справі за нововиявленими обставинами. При цьому звернено увагу на завдання даної стадії та ключові властивості обставин, які вважаються нововиявленими. Проаналізовано перелік та зміст обставин, які є підставами здійснення провадження в адміністративній справі за нововиявленими обставинами.

Визначено коло осіб, уповноважених ініціювати перегляд рішень адміністративних судів за нововиявленими обставинами, а також охарактеризовано порядок звернення з відповідною заявою до суду. Досліджено законодавчі вимоги до порядку та наслідків судового розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. З'ясовано недоліки та прогалини нормативно-

правового регулювання даного етапу адміністративного процесу, а також запропоновано шляхи їх усунення. Особливу увагу звернено на проблеми, які виникають у зв'язку з відсутністю однозначного законодавчого регулювання строків здійснення провадження на даній стадії процесу.

У підрозділі 2.3 «Особливості перегляду рішень адміністративних судів по окремим категоріям адміністративних справ» проведено узагальнення доктринальних підходів до розуміння правової природи, призначення, змісту та основних напрямків діяльності суду при перегляді судових рішень по окремим категоріям адміністративних справ. Визначено особливості перегляду рішень адміністративних судів по різним категоріям адміністративних справ. При цьому з метою забезпечення уніфікованого підходу аналіз специфічних особливостей проводився з урахуванням єдиних критеріїв: 1) адміністративно-правовий статус адміністративного суду, уповноваженого здійснювати перегляд судових рішень по окремим категоріям адміністративних справ; 2) підстави, умови, строки подання заяви про перегляд судових рішень та самий порядок розгляду справи; 3) порядок допуску справи до провадження; 4) суб'єкти, які беруть участь у провадженні щодо перегляду судових рішень по окремим категоріям адміністративних справ; 5) юридична сила рішення, прийнятого за результатами розгляду справи.

Особливу увагу приділено аналізу правового статусу Верховного Суду України та характеристиці його ролі у перегляді рішень адміністративних судів по окремим категоріям адміністративних справ. Сформульовано пропозиції з удосконалення процесуального порядку перегляду рішень адміністративних судів по окремим категоріям адміністративних справ.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення перегляду судових рішень адміністративних судів як конституційної гарантії судового захисту» складається із двох підрозділів, які присвячено вивченню зарубіжного досвіду перегляду судових рішень та визначенню шляхів вирішення проблем організації діяльності органів судової влади в аспекті перегляду рішень адміністративних судів.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід перегляду судових рішень і можливості його використання під час здійснення адміністративного судочинства України» наголошено на тому, що вивчення досвіду зарубіжних країн щодо перегляду судових рішень є важливою та необхідною передумовою удосконалення національної системи гарантій судового захисту. Порівняльно-правове дослідження не лише дає можливість запозичити найбільш позитивні моменти, але також дозволяє завчасно виявити можливі проблемні наслідки, які можуть виникнути в разі обрання того чи іншого напрямку розвитку механізму судового захисту в нашій державі.

З метою визначення найбільш перспективних шляхів імплементації зарубіжного досвіду в національну правову систему було детально проаналізовано особливості перегляду судових рішень, у тому числі в адміністративних справах, в деяких європейських країнах (Англії, Франції, Німеччині, Польщі), а також в США та Канаді. Досліджено загальні та специфічні елементи механізму перегляду судових рішень у даних країнах і на цій основі виокремлено позитивні аспекти,

використання яких було б корисним для українського судочинства в цілому та адміністративного зокрема.

У підрозділі 3.2 «Вирішення проблем організації діяльності органів судової влади в аспекті перегляду рішень адміністративних судів» зазначається, що сьогодні діяльність органів судової влади в розрізі перегляду рішень адміністративних судів характеризується цілою низкою правових та організаційних недоліків, однак суттєвого теоретичного підґрунтя для їх конструктивного подолання й досі не сформовано.

Вказано, що однією з основних проблем організації діяльності органів судової влади в аспекті перегляду рішень адміністративних судів є визначення компетенції адміністративних судів під час здійснення перегляду судових рішень залежно від їх функціонально-організаційної побудови. З метою усунення зазначеної проблеми пропонується удосконалити роботу єдиного інформаційного простору в межах судової влади. Наголошено, що запроваджені державою заходи, спрямовані на вдосконалення та розвиток інформаційного забезпечення діяльності судів, сьогодні є недостатньо ефективними. У зв'язку з цим підкреслено необхідність створення Єдиного електронного судового вікна та розроблення Інструкції про порядок подання до суду електронних документів за допомогою цього електронного інформаційного сервісу. Охарактеризовано порядок та переваги використання даного сервісу, зокрема при подачі апеляційних та (або) касаційних скарг.

Доведено необхідність перегляду повноважень Верховного Суду України, адже аналіз чинного законодавства свідчить про те, що Верховний Суд України здійснює класичний касаційний перегляд справ, що суперечить нормам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність законодавчого закріплення нового формату адміністративно-правового статусу Вищого адміністративного суду України та Верховного Суду України.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає в розробленні проблеми адміністративно-правового регулювання перегляду рішень адміністративних судів як конституційної гарантії судового захисту, формулювання обґрунтованих теоретичних узагальнень, а також пропозицій щодо удосконалення законодавства в цій сфері та приведення його у відповідність до національних правових традицій та міжнародних стандартів. Основні з них такі.

1. Конституційні гарантії судового захисту – це визначені в Основному Законі нашої держави умови та засоби, які забезпечують фактичну та належну реалізацію законних прав та інтересів осіб (фізичних чи юридичних) у судовому порядку.

Конституційні гарантії судового захисту доцільно поділяти на дві групи: 1) загальні; 2) спеціальні.

2. Метою перегляду рішень адміністративних судів України, як конституційної гарантії судового захисту, є забезпечення справедливого розгляду справи, що, у свою чергу, дозволяє належним чином забезпечити захист та реалізацію конституційних прав та свобод людини і громадянина.

Основними функціями перегляду судових рішень адміністративних судів України є: 1) контрольна функція (її сутність полягає в тому, що контроль здійснюється не систематично, а реалізується тільки під час розгляду справи і має об'єктивний характер; ініціатором такого контролю є не державні органи, а суб'єкти, чия справа розглядається у суді); 2) правозахисна функція (її сутність полягає в тому, щоб дати особі можливість захистити свої права не лише у частині відновлення порушених прав шляхом перегляду скарги в суді, а й забезпечити належний захист від неправомірних дій судді, який цю справу розглядав вперше); 3) правовідновлююча функція (її сутність полягає в тому, щоб відновити порушене право особи на справедливий та чесний суд, яке виникло через протиправну поведінку судді чи інших учасників судового процесу під час першого розгляду справи); 4) виховна функція (сутність полягає в недопущенні у подальшому порушень прав громадян під час розгляду справ про адміністративні правопорушення).

3. Під правовим регулюванням інституту перегляду судових рішень адміністративних судів необхідно розуміти цілеспрямовану діяльність держави, яка полягає у тому, щоб за допомогою відповідних інструментів здійснити належне забезпечення та реалізацію такої конституційної гарантії, як право на перегляд судового рішення.

4. Принципи перегляду судових рішень адміністративних судів доцільно поділити на дві групи: 1) загальні – основоположні засади, ідеї, які лежать в основі всіх напрямів діяльності адміністративного суду, в тому числі і щодо перегляду судових рішень (законності, верховенства права, юридичної відповідальності, оперативності, гласності); 2) спеціальні, до яких віднесено: принцип інстанційності; принцип виключної ролі суб'єктів процесу; принцип обмеженості перегляду судових рішень; принцип особливого місця перегляду рішень за нововиявленими обставинами; принцип «звуженості» інституту оскарження; принцип контролю.

5. Перегляд судових рішень адміністративними судами в порядку апеляційного та касаційного провадження потребує нормативного узгодження, зокрема має бути вироблена єдина державна концепція перегляду судових рішень, положення якої визначатимуть єдиний (типовий) для всіх судів порядок апеляційного та касаційного провадження, з метою правильного застосування норм чинного законодавства у сфері реалізації та здійснення судової влади в Україні, а також з метою гарантування конституційного права особи на оскарження та перегляд судових рішень.

6. Під нововиявленими обставинами необхідно розуміти юридичні факти, які мають істотне значення для правильного вирішення справи по суті, що існували в період первинного провадження в адміністративній справі і ухвалення судового акта, але не були і не могли бути відомі ані сторонам, третім особам, їх

представникам, ані іншим учасникам адміністративного процесу, ані суду, за умови виконання ними всіх вимог закону для об'єктивного повного і всебічного розгляду справи та ухвалення законного й обґрунтованого рішення.

З метою удосконалення нормативно-правового регулювання підстав та порядку перегляду судових рішень адміністративних судів за нововиявленими обставинами необхідно: по-перше, уніфікувати чинне законодавство, унормувати питання, які сьогодні залишаються нерегульованими, а саме: а) конкретизувати диспозицію правової норми (ч. 1 ст. 245 КАС України) в частині визначення поняття «істотні для справи обставини» з метою уникнення зловживання сторонами своїм правом на звернення, у тому числі маніпулюючи розумінням цього поняття; б) закріпити на законодавчому рівні момент установлення нововиявлених обставин з метою правильного застосування строків провадження; в) визначити форму процесуального документа, який приймається у разі відмови у задоволенні заяви про перегляд відповідного судового рішення; г) встановити строк, протягом якого суд повинен надіслати сторонам рішення, прийняті за результатами перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами; д) встановити обов'язковість прийняття рішення у справі; по-друге, забезпечити формування однакової судової практики при застосуванні законодавства.

7. До основних критеріїв, які лежать в основі визначення особливостей перегляду рішень адміністративних судів по окремим категоріям адміністративних справ, необхідно відносити: 1) адміністративно-правовий статус адміністративного суду, уповноваженого здійснювати перегляд судових рішень по окремим категоріям адміністративних справ; 2) підстави, умови, строки подання заяви про перегляд судових рішень та самий порядок розгляду справи; 3) порядок допуску справи до провадження; 4) суб'єктів, які беруть участь у провадженні щодо перегляду судових рішень по окремим категоріям адміністративних справ; 5) юридичну силу рішення, прийнятого за результатами розгляду справи.

8. Удосконалення інституту перегляду судових рішень в адміністративних справах є неможливим без комплексного дослідження досвіду провідних країн світу у зазначеній сфері. Аналіз практики функціонування адміністративних судів у зарубіжних країнах дозволив визначити наступні позитивні моменти, які можуть бути покладені в основу удосконалення порядку перегляду рішень адміністративних судів в Україні: по-перше, необхідно віднести адміністративні суди до спеціалізованої юрисдикції; по-друге, варто перейти від триступеневої системи адміністративних судів до двоступеневої; по-третє, доцільно більше уваги приділити забезпеченню єдності судової практики в адміністративних справах.

9. З метою удосконалення роботи єдиного інформаційного простору в межах судової влади доцільно запровадити Єдине електронне судове вікно, а також розробити відповідну Інструкцію про порядок подання до суду електронних документів за допомогою зазначеного електронного інформаційного сервісу. Впровадження Єдиного електронного судового вікна дозволить: по-перше, оптимізувати порядок ведення електронних справ та відійти від практики пересилання справ між судами; по-друге, звести нанівець будь-які прояви корупції

та виключити бюрократичну складову із взаємовідносин, які складаються між органами судової влади та фізичними і юридичними особами; по-третє, мінімізувати обіг «позовів-клонів» та інших інструментів маніпуляції розподілу справ, не допустити фактів умисного затягування розгляду справ, маніпуляцій підсудності; по-четверте, реалізовувати заходи дієвої відповідальності за зловживання правами у сфері судоустрою.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

в яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Глуханчук О. В. До питання вирішення окремих проблем організації діяльності органів судової влади в аспекті перегляду рішень адміністративних судів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 6-2. Т. 1. С. 112–117.

2. Hlukhanchuk O. V. Foreign experience in reviewing court decisions and the possibility of using it in the course of administrative judicial proceedings of Ukraine (on the example of England, France and Poland). *Visegrad journal on human rights*. 2015. № 6/2. P. 92–96. (Словацька Республіка).

3. Глуханчук О. В. Принципи перегляду судових рішень адміністративних судів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. С. 89–93.

4. Глуханчук О. В. Особливості перегляду судових рішень адміністративних судів у порядку касаційного провадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. Вип. 41. Т. 3. С. 84–89.

5. Глуханчук О. В. К вопросу пересмотра судебных решений административных судов по вновь открывшимся обстоятельствам. *Право и Закон*. 2017. № 1. С. 107–112. (Киргизька Республіка).

6. Глуханчук О. В. Поняття та види конституційних гарантій судового захисту. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5 (255). С. 100–103.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Глуханчук О. В. Характеристика загальних принципів перегляду судових рішень адміністративних судів. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 23 – 24 січ. 2015 р.). О.: ГО «Причорноморська фундація права», 2015. С. 60–62.

8. Глуханчук О. В. До питання спеціальних конституційних гарантій судового захисту. *Новітні тенденції сучасної юридичної науки*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 4 – 5 груд. 2015 р.). Д.: ГО «Правовий світ», 2015. С. 82–83.

9. Глуханчук О. В. До питання спеціальних принципів перегляду судових рішень адміністративних судів України. *Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26 – 27 серп. 2016 р.). Запоріжжя: Запоріз. міська громад. орг. «Істина», 2016. С. 70–73.

10. Глуханчук О. В. Сутність перегляду судових рішень адміністративних судів України як конституційної гарантії судового захисту. *Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 9 – 10 груд. 2016 р.). О.: ГО «Причорноморська фундація права», 2016. С. 74–76.

11. Глуханчук О. В. Запровадження Єдиного електронного судового вікна, як спосіб оптимізувати процес забезпечення провадження у справі. *Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 – 21 січ. 2017 р.). Х.: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2017. С. 35–38.

АНОТАЦІЯ

Глуханчук О. В. Перегляд рішень адміністративних судів як конституційна гарантія судового захисту. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2017.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає в розробленні проблеми адміністративно-правового регулювання перегляду рішень адміністративних судів як конституційної гарантії судового захисту, формулюванні обґрунтованих теоретичних узагальнень, а також пропозицій щодо удосконалення законодавства в цій сфері та приведення його у відповідність до національних правових традицій та міжнародних стандартів.

У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Визначається поняття та аналізуються види конституційних гарантій судового захисту. Розкриваються сутність та місце перегляду судових рішень адміністративних судів України як конституційної гарантії судового захисту. Здійснюється систематизація та аналізуються нормативно-правові акти, що регулюють порядок перегляду судових рішень адміністративних судів. Розкриваються сутність і зміст основних принципів перегляду судових рішень адміністративних судів. З'ясовуються особливості перегляду судових рішень адміністративних судів у порядку апеляційного та касаційного провадження. Окреслюються підстави і порядок перегляду судових рішень адміністративних судів за нововиявленими обставинами. Визначаються особливості перегляду рішень адміністративних судів по окремим категоріям адміністративних справ. Узагальнюється зарубіжний досвід перегляду судових рішень і визначаються можливості його використання під час здійснення адміністративного судочинства в Україні. З'ясовуються проблеми організації діяльності органів судової влади в аспекті перегляду рішень адміністративних судів і обґрунтовуються шляхи їх усунення.

Ключові слова: адміністративні суди, апеляційне провадження, гарантії, касаційне провадження, нововиявлені обставини, нормативно-правове регулювання, перегляд судових рішень, принципи перегляду судових рішень адміністративних судів, судові рішення, судовий захист.

АННОТАЦИЯ

Глуханчук О. В. Пересмотр решений административных судов как конституционная гарантия судебной защиты. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2017.

В диссертации приведены теоретическое обобщение и новое решение научной задачи, которая заключается в разработке проблемы административно-правового регулирования пересмотра решений административных судов как конституционной гарантии судебной защиты, формулировании обоснованных теоретических обобщений, а также предложений по совершенствованию законодательства в этой сфере и приведению его в соответствие с национальными правовыми традициями и международными стандартами.

В результате проведенного исследования сформулирован ряд выводов, предложений и рекомендаций, направленных на достижение поставленной цели. Определяется понятие и анализируются виды конституционных гарантий судебной защиты. Раскрываются сущность и место пересмотра судебных решений административных судов Украины как конституционной гарантии судебной защиты. Осуществляется систематизация и анализируются нормативно-правовые акты, регулирующие порядок пересмотра судебных решений административных судов.

Раскрываются сущность и содержание основных принципов пересмотра судебных решений административных судов. Определяются: особенности пересмотра судебных решений административных судов в порядке апелляционного и кассационного производства; основания и порядок пересмотра судебных решений административных судов по вновь открывшимся обстоятельствам; особенности пересмотра решений административных судов по отдельным категориям административных дел. Обобщается зарубежный опыт пересмотра судебных решений и определяются возможности его использования при осуществлении административного судопроизводства в Украине. Выясняются проблемы организации деятельности органов судебной власти при пересмотре решений административных судов и обосновываются пути их устранения.

Ключевые слова: административные суды, апелляционное производство, гарантии, кассационное производство, вновь открывшиеся обстоятельства, нормативно-правовое регулирование, пересмотр судебных решений, принципы

пересмотра судебных решений административных судов, судебное решение, судебная защита.

SUMMARY

Hlukhanchuk O. V. Revision of Decisions of Administrative Courts as a Constitutional Guarantee of Judicial Protection. – *Qualifying paper (manuscript copyright).*

PhD thesis in Law, specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process, Financial Law, Information Law. – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2017.

Author defines the content of constitutional guarantees of judicial defence with offer to provide its interpretation equal to definition of conditions and means ensuring the rights and freedoms of individuals and legal entities are actually and properly exercised in a judicial proceeding. Different scientific approaches to constitutional guarantees are analyzed with justification of separation into two groups: 1) general; 2) special. Features and structure of each type are outlined along with guarantees' role in protection of right for judicial defence.

Author provides the definition of «administrative court» which is a judiciary body tasked to settle the specific disputes between individuals or legal entities and public officers acting in the scope of their authority. Thesis sets out recommendations for defining the aim of administrative judgment reversal as means of fair trial ensuring resulting in protection of citizen's constitutional rights and freedoms; this process is characterized with supervisory, protective, restorative and educational functions.

Grounds are provided for new approach to interpretation of judgment reversal legal nature which is proved to be a multiple-vector concept: on the one hand, judgment reversal is aimed at protection of citizen's constitutional rights and freedoms (in this court provides an opportunity for claimant to countervail the state body's abusive acts or omission of acts challenged in the administrative court or countervail the administrative court itself which failed to settle the claim on certain ground); on the other hand, judgments' reversal is a tool used by the superior judiciary component to supervise the inferior ones and prevent its arbitrary behavior.

Content and meaning of legal regulation of administrative judgments' reversal as purposive state activity aimed at proper implementation of this constitutional guarantee with the use of specific tools. Using the criterion of legal force, author has analyzed the scope and content of legislative acts regulating the administrative judgments' reversal, its gaps and inconsistencies with recommendations for selection of optimal solutions of its efficiency improvement.

Content of administrative judgments' reversal principles as scientifically grounded and codified basic concepts (ideas) obligatory for the reversal procedure is analyzed. On the basis of generalization of scientific approaches to law classification reasoning is provided for necessity to distinguish between two groups of principles of administrative judgments' reversal: 1) general – basic concepts and notions comprising the foundation of

administrative court activity including the judgment reversal (legitimacy, rule of law, legal liability, operational flexibility, publicity); 2) special: instance principle; principle of process subjects' exclusive role; principle of judgment reversal limitation; principle of judgment reversal based on disclosed circumstances; principle of challenging institute «narrowing».

Author identified the peculiarities of administrative judgments' reversal in appellate and cassational proceedings with justification of its legal approximation. It is stressed that the concept of judgments' reversal must be designed to define the unified procedure of appellate and cassational proceedings for all courts in order to correctly apply the current legislation on judiciary functions and guarantee the right to challenge and revise the judgments.

Research provides background for further analysis of grounds and procedure of administrative judgment reversal upon the disclosed circumstances affecting the case decision (under disclosed circumstances we mean facts which were available in the course of primary proceeding followed by the court ruling but were not disclosed to third parties, their representatives and other parties to administrative process or judicial representatives upon the condition of meeting all legal requirements to ensure full and comprehensive disposal of a case followed by legitimate and justified decisions. In order to improve the legal regulation of grounds and procedure of administrative judgment reversal upon the disclosed circumstances the necessity for the following measures implementation is proved: harmonization of current legislation and activation of «gap filling» process – specification of provision (Part 1 of Article 245 of the Administrative Proceeding Code of Ukraine) containing the notion of «significant circumstances» in order to avoid any abusive practices and manipulations referred to right for request; formalization of the exact moment of disclosed circumstances identification in order to set the correct proceeding terms: define the format of procedural document drafted in case of refusal to settle a claim on relevant judgment reversal; identification of terms for the parties' notification of decisions made upon the reversal results; identification of the decision bindingness.

Author has detected and generalized the comparative provisions of judgment reversal legal regulation in different countries (England, France, Germany, Poland, USA and Canada) focusing on best foreign practices which can be used as background for Ukrainian legislation updating including referring the administrative courts to specialized jurisdiction, shift from three-level to two-level structure, extra attention paid to judicial practice unity principle applied in administrative hearings.

Reasoning is provided for necessity to update the integrated informational space within the judicial power limits and establishment of «Single Electronic Judiciary Window» along with drafting of relevant Guidelines on Electronic Submission of Documents to the Court. It is stated that establishment of this procedure will allow to optimize the archivation and registration procedures eliminating the necessity to transfer the cases between the courts; prevent any possible corruptive actions and significantly decrease the level of bureaucracy involved; minimize the turnover of «replicated claims» and other means of intentional delays generating along with jurisdiction manipulations;

implement measures of prosecution in cases involving authority and power abuse in judicial sector.

Key words: administrative courts, appellate proceeding, guarantees, cassational proceeding, disclosed circumstances, legal regulation, judgment reversal, principles of administrative judgment reversal, judgement, judicial defence.